

Ulvolden
på Selsverket
1596 – 1996

Kjell Arne og Per Erling Bakke

Ulvolden på Selsverket 1596 – 1996

*Ei bok om garden, menneskene og dagliglivet
i Ulvoldenslekta på Selsverket i Sel.*

Et samarbeidsprosjekt mellom etterkommerne.

1996

Manuskript: Per Erling Bakke
Manuskript/redigering: Kjell Arne Bakke

Grafisk formgivning, sats, repro, trykk og innbinding:
Engers Boktrykkeri A/S, Otta.

© Kjell Arne Bakke, Sinsenvn. 71, 0586 Oslo

Foto:

Private familiebilder
Pelle Hedlund (okkupasjonsbilder)
Edvin Bråthen (mosetaking)
Ragnhild og Per Bakke (nyere bilder)
Arne Bergsvendsen (utlånt gardsbilde)

Illustrasjon/tegning: R.A. Styker

Opplag: 200

ISBN 82-993992-0-3

Ulevolden. 1.ste led er navnet på elven Ula, som her løber ud i Laagen.
Elvenavnet er uden tvil dannet af urd, stenhob. (Kilde: Norges Land og Folk, 1913.)

Forord

Denne slektsboka er laget i anledning Ulvolden-familiens slektstreff på Rapham Høyfjellshotell 5. oktober 1996.

For 400 år siden – trolig i 1596 – ble stamfaren til dagens Ulvolden-slekt født under navnet Halvor Rasmusson Ulmo. På 1600-tallet ble han leilending på Ulvolden, og kalte seg for Halvor (Hallvard) Ulvolden. Det var han som fant ei kopperåre på Rusthøa, og som var den direkte foranledningen til at det ble startet gruvedrift der og seinere kopperverk på Selsverket.

På denne tida for 250 år siden – den 22. september 1746 – ble det stadfestet at Ulvolden ble sjøleiegård. Denne datoen i 1746 ble kjøpt på garden tinglyst, og eier var Beret Engebretsdatter Skjenna fra et annet slektsledd. Beret, som ble født for 300 år siden, kjøpte garden under en auksjon på Breden. I 1820 går garden ut av slekta, men den blir kjøpt tilbake i 1845 av oldefaren til dagens eldre-generasjon: Syver Pedersen Ulvolden, født Kleivmellem. På denne måten kan familien under årets slektstreff feire både 400 års jubileum, 250 års jubileum og et noe forsinket 150 års jubileum.

Boka er et resultat av blant annet muntlige og skriftlige bidrag fra slektshistorisk interesserte etterkommere av Syver og Anna Wold og Elias og Anne Ulvolden, Selsverket i Sel kommune. Det er vårt håp at dagens og kommende generasjoner i de to familiegreinene vil ha stor nytte og glede av boka. Uten den kunne vi ha risikert at det meste av slektas historie smått om senn ville ha blitt glemt. Vi så det derfor som viktig at de som i dag kjenner historien, eller som sitter på viktig kildemateriale, bidro med egne minner og opplysninger som belyser forfedrenes og gardens historie.

Boka er samtidig lokal- og kulturhistorie for Selsverket tettsted og Mysuseter. Vi oppfordrer andre slekter til også å samle historisk materiale for sin egen families del, men også for å utfylle det bildet vi gir av livet på Selsverket og Mysuseter. Bruk gjerne boka i annet lokalhistorisk arbeid, men husk å oppgi den som kilde. Det er ikke tillatt å foreta ettertrykk uten avtale.

Oslo/Otta, 3. september 1996

Kjell Arne og Per Erling Bakke

Innhold

Kapittel 1

FRÅ RIKTIG GÅMMÅLT

Perioden 1596 – 1996	11
400 års jubileum i år	11
Sammenhengende brukerrekke.....	13
Mektig greve.....	14
Sjøleigargard i 250 år	14
Stille før «stormen»	15
Storofsen ødela alt.....	17
Kjøper og selger	17
Slektsgard igjen	20
De fire siste eierskiftene	21
Skogen i dag.....	21

Kapittel 2

FIRE SYVERE PÅ RAD

Perioden 1821 – 1939	23
Gift med tremenningen.....	23
Bestefar 'n Sjul som døm keila'n	24
Føderådskontrakta fra 1889.....	27

Kapittel 3

PRESTEGARDEN

Perioden 1891 – 1994	29
Elias og Anne	29
Som far så sønn	30

Kapittel 4

FAMILIEN PÅ ULVOLDEN

Perioden 1888 – 1954	35
Syver og Anna	35
Gardguten	36
Vanskelig i tjuåra.....	37
Legebesøk.....	40
Byggmesteren	41
Fortjente juling	42
Tvillinger	43

Minstejenta døde	44
Mor og far	45
På føderåd	45

Kapittel 5

TOMAS WOLD

Perioden 1868 – 1955	49
Hjemvendt norsk-amerikaner	49
På Finslethaugen	50

Kapittel 6

ARBEID OG FRITID

Perioden 1924 – 1945	53
Kar- og kvinnfolkarbeid	53
Høst- og vinterarbeid	54
Helg og høytid	55
Sjøhjulpne	55
Skolegang	56
Samlingssted for unger	58

Kapittel 7

BESØKENDE

Perioden 1908 – 1940	61
Jernbanefolk	61
Sterk og rolig kar	61
Ærekjær bankmann	61
Tater og vegfolk	62

Kapittel 8

KRIG OG OKKUPASJON

Perioden 1940 – 1945	65
Kronprinsen på Ulvøyllom	65
Overbefolket i Drogen	66
Alene mot mitraljøsene	67
Rømte til fjells	68
Lite mat	70
Tyskerne flyttet inn	71
Lurte tyskeren	72
Meldeplikt for far	72
Også snille tyskere	73
Påska 1945	75
Farlig saluttering	76
Turistene tilbake	77

Kapittel 9	
MYSUSETER	
Perioden 1746 – 1973	79
Gamle kløvveger	79
Kjerreveg neste	80
Turisttrafikk	81
Glitterdalsjenta	82
Ultungen	82
Kåsholet	83

Kapittel 10	
SETERLIVET	
Perioden 1746 – 1970	85
Til seters	85
Ysta og kinna	86
Gildt for barna	87
Møkjakoken tok åt	88
Ulvoldssetra	88
Budeias beretning	90
Egne produkter	91
Nok å gjøre	92
Dragning mot bygda	93

Kapittel 11	
MÅSSÅTÅKING	
Perioden 1746 – 1960	95
Årleårs hundretals lass	95
Tjue lass nok	96
Syvers første tur	97
Vågal ferd	98
Forkjørsrett for bestefar	98

Kapittel 12	
SYVER ULVOLDEN	
Pensjonert gardbruker og altnuligmann	101
Vesl-Syver på fjellet	101
Om Mysuseter	103
Om garden	104
Om vatningen	106
Om krigsvåren	107
Tidlig «pensjonist»	108

Fortellerne i boka

Syver Ulvolden, Selsverket, født 18. juni 1917

Ola Ulvolden, Vågåmo, født 31. august 1921

Anne Marie Mæhlum, Otta, født 5. mai 1924

Engebret Ulvolden, Selsverket, født 7. mai 1925

Rolf Ulvolden, Otta, født 31. august 1930

Ragnhild Bakke, Otta, født 20. juli 1933

Knut Ulvolden, Dovre, født 20. juli 1933

Arne Ulvolden, Bergen, født 18. august 1935

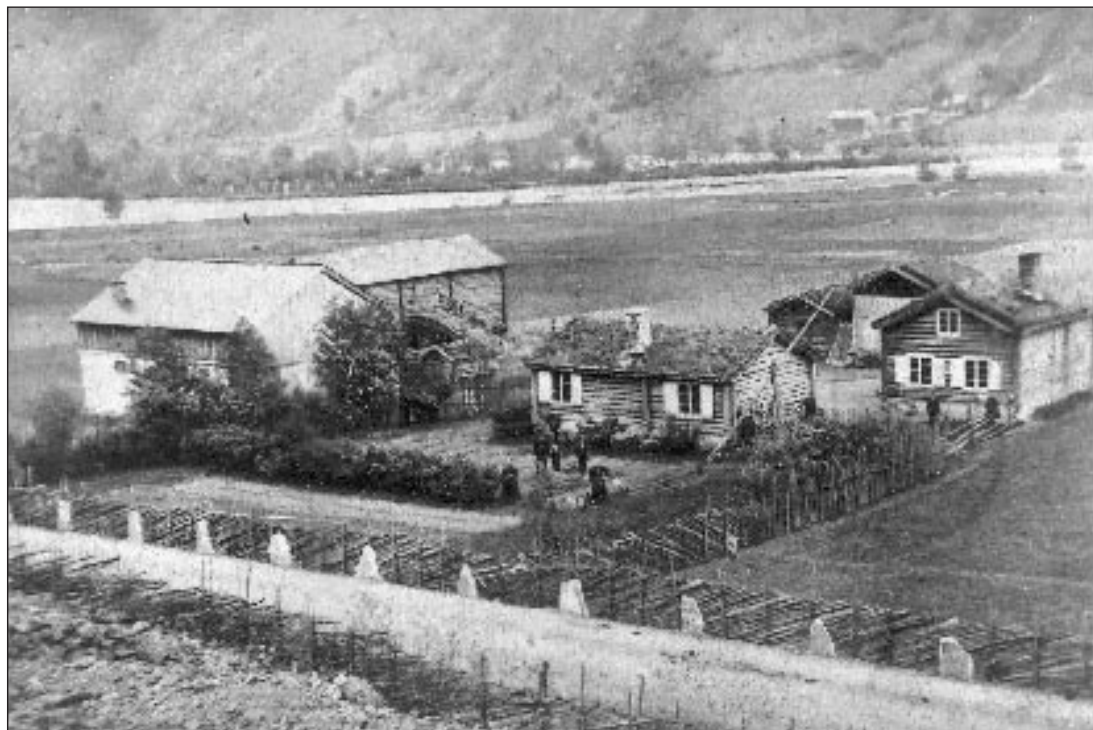
Perioden 1596 – 1996

400 års jubileum i år

For 400 år siden – trolig i 1596 – ble stamfaren til dagens Ulvolden-slekt født. Han fikk navnet Halvor Rasmusson Ulmo. Han er også omtalt som Hallvard Ulvolden, og var trolig leilending på Ulvolden på 1600-tallet. Hallvard er en kjent variant av navnet Halvor.

Ifølge lokal bergverkshistorie var det brukeren på Ulvolden, Halvor Ulvolden, som fant ei kopperåre på Rusthøa, der han hadde utslått. Halvors funn før-

Ulvolden i 1902/03.

*Halvor Rasmusson
Ulmo
født omkring 1596*

*Sønner:
Rasmus Halvorsson
Ulmoen
fødselsår ukjent
død 1711*

*Lars Halvorsson
Ulvollen
født 1631
dødsår ukjent*

te til at det ble startet gruvedrift på Rusthøa i årene fra 1624. Seinere ble det kopperverk på Selsverket.

Halvor Rasmusson Ulmo er nevnt i skattelistene fra 1620-åra. Det betyr at han da var minst 25 år, som var myndighetsalderen på den tida. På bakgrunn av dette og annet kildemateriale anslår arkivleiar Tor Stallvik i Nordalsarkivet i Vågå fødselsåret hans til omkring 1596. Antatt fødselsår og tida for funnet av kopperåra tatt i betraktning, tyder på at han var bruker på Ulvolden enten før 1623/24, eller noe seinere. Trolig fant han kopperåra først, og ble bruker på Ulvolden noe lenger ut på 1600-tallet.

I 1623/24 ga nemlig Peder Loftsgard tre daler i førstebygsel for en liten engeplass – «Wlluold». Jordeboka opplyser at han bruker navnet Ulvollen på plassen, som hadde en skatteverdi av tre skinn. Skinnbegrepet, som tilsvarte verdien av ett skinn, ble brukt for å angi skatteverdien når man betalte landskyld – i dagens språkbruk «eiendomsskatt».

Hvem som var brukere framover på 1600-tallet, forteller kildene ikke noe om. Garden kan være lagt under Loftsgard, den kan ha vært brukt sammen med Ulmogardene eller ha vært nedlagt. Fra midten av 1600-tallet og fram på 1800-tallet kan man imidlertid kildefeste ei sammenhengende brukerrekke. Ifølge Tor Stallvik ser det ut til at den nåværende Ulvoldenslekta har samme rot som den som satt på garden i denne perioden. Felles stamfar for begge var trolig Halvor Rasmusson Ulmo (Halvor Ulvolden)

Halvor fikk to sønner – Lars i 1631, Rasmus noe før. Om Halvor vet vi ellers at han i 1645 betalte koppskatt for seg og kona. «Kopp» kommer av det tyske ordet «kopf» – hode. Det var en skatt som ble betalt per hode – for alle personer over en viss alder.

I 1660/61 fikk Rasmus bygsel på en liten rydningsplass under kopperverket. Han tar navnet Ulmoen, mens broren tar navnet Ulvollen, trolig etter gardsnavnene. Den nåværende Ulvoldenslekta stammer fra Rasmus, mens den gamle Ulvoldenslekta, som hadde garden til først på 1800-tallet, stammer fra Lars.

Sammenhengende brukerrekke

Lars Halvorsson Ulvollen var bruker på Ulvolden. Etter Lars er Ulvoldengarden i slekta fram til 1820 – først i ei sammenhengende brukerrekke til 1746, deretter er gardbrukerne sjøleigare. Lars var ifølge manntallet 35 år i 1666, og etter alderen å dømme må han ha vært bruker etter 1656, da han ble myndig.

I 1666 ble garden klassifisert som ødegard med en verdi på en halv hud. Verdiangivelsen hud var delt opp i flere skinn. Skinn tilsvarte verdien av skinn av ei geit eller en kalv, mens hud tilsvarte verdien av et større dyr. Ved matrikkelrevisjonen to år seinere eies garden av stattholder Gyldenløve. Matrikkel er for øvrig et offentlig register som omfatter alle faste eiendommer på landet og deres skatteverdi. Ulvolden har dermed vært krongods, og har tilhørt Kongen. Lars var leilending, og festet garden av Gyldenløve.

Gyldenløve og den øvrig adelen i landet eide på den tida omlag åtte prosent av alt jordegods, 31 prosent var krongods og 21 prosent var kirkegods. Embetsmenn og borgerne eide omlag fem prosent. 20 prosent av jorda ble brukt av storbønder, mens 15 prosent ble bygslet fra storbønder og videre til leilendinger. I 1660-70 åra ble mye krongods, adelsgods, embetsmannsgods og bøndenes leilendingsgods solgt til bygselsmannen på garden, og de ble sjøleigarer. Dette var imidlertid ikke tilfelle for Lars på Ulvolden.

I 1668 sår Lars to tønner korn, han før på åtte kyr og to hester, og han skatter for to kverner. Engen er god, og det hører med skog til bruk for garden. Garden har sommerbeite på Mysusetter. Det er imidlertid usikkert om man dermed kan slutte seg til at det alt på denne tida hører med seterkve på Mysusetter.

På tinget i Vågå den 11. oktober 1682 vitner Jakup Mælum og Anders Veggum om at kvernhusene under Ulvollen og Loftsgard er rast ned og ødelagt. Ikke kan de repareres heller, da de ligger for nær koppverket. Trolig ble den utligna skatten på en halv daler årlig ettergitt.

Mektig greve

Kongen hadde rett til malmforekomstene, og han ga verkseieren utstrakte rettigheter i bergverkets område. Privilegiene ga blant annet rett til all vannkraft som fantes, samt alle malminn. Verkseieren kunne også kjøpe de gardene og eiendommene i området som han mente var nødvendig. Det var det som skjedde med blant annet Ulvolden.

*Halvor Larsson
Ulvollen
født 1663*

*To sønner, derav:
Lars Halvorsson
Ulvollen
født 1691, død 1743*

Den ene av sønnene til Lars – Halvor Larsson Ulvollen – tar over som ny bruker etter far sin. I 1711 betaler han skoskatt for kone og to barn. Skoskatten var for dem som brukte sko. Det ble derfor ikke betalt slik skatt for de minste barna.

Så sent som i 1723 er Halvor registrert som bruker på Ulvollen. Han bygsler av eieren, Ferdinand Anton, greve av Danneskjøld og Laurvigen, som blant mye annet også eide flere gardar på Selsverket. Ferdinand Anton var for øvrig sønn av Ulrich Frederik Gyldenløve, også han greve av Danneskjøld og Laurvigen.

Samme år, 1723, dør Halvor, og det blir holdt skifte etter ham. Lars og den 11 år yngre broren arver. Lars blir etter hvert ny bruker på Ulvollen sammen med kona Beret. Lars og Beret får sju barn i årene mellom 1722 og 1741. De driver garden sammen inntil Lars dør i 1743. Beret driver garden videre.

Sjøleigargard i 250 år

22. september 1996 er det nøyaktig 250 år siden det ble stadfestet at garden Ulvolden ble sjøleigargard, og at den dermed kom på hendene til brukeren. På denne datoen i 1746 ble skjøtet på garden tinglest (tinglyst), og eier var Beret Engebretsdatter Skjenna. Hun var enke etter Lars Halvorsson Ulvollen, som døde i 1743, og datter av en av tipp-tipp-tippoldefedrene til dagens eldregenerasjon i Ulvolden-familien.

I 1742 solgte Greven av Danneskjøld og Laurvigen unna eiendommer på Selsverket og omkringliggende områder. Storbonden Tosten Olsson Hjelle fra

*Lars Halvorsson
Ulvollen
født 1691, død 1743*

*Gift med:
Beret Engebretsdatter
Skjenna
født 1696, død 1779*

*Barn, blant annet:
Anders Larsson
Ulvollen
født 1731, dødsår
ukjent*

*Ola Larsson Ulvollen
født 1736, død 1807*

Dovre kjøpte da flere gardar, deriblant Ulvolden. Storbonden gikk under navnet «Rik-Hjellin» fordi han hadde mange gardar i dalen. Han drev ikke gardene sjøl, men hadde leilendinger som brukere. Kjøpet ble tinglyst den 28. februar 1743, men «Rik-Hjellin» overholdt trolig ikke de avtalte forpliktelsene.

Den 17. desember 1743 ble derfor garden, som var verdsatt til seks skinn, lagt ut på auksjon etter krav fra Claus Benediche og Iver Eliasson. De to er på denne tida omtalt som deleiere – participanter – av kopperverket, men det er noe uklart om det var deres posisjon under auksjonen. Sikkert er det imidlertid at de hadde pant i garden. Eliasson bodde for øvrig på Aasaaren.

Auksjonen ble ledet av sorenskriver Niels Hauridz, som gir Beret tilslaget. Hun kjøper garden for 310 riksdaler, og får auksjonsskjøte. Riksdaler var for øvrig fellesnevning for alle dalersummer på 1600- og 1700-tallet.

Beret driver garden fram til 1758. Da skjøter hun garden over til to av sønnene sine, Anders Larsson Ulvollen og Ola Larsson Ulvollen. De får hver sin halvpart, som tilsvarer en verdi på tre skinn for hver. Sønnene overtar også den underliggende plassen Grønli, alt til en pris av 200 riksdaler for hver. Seter og kvern følger med.

«Til forhandling iblandt andre indfant sig Beret Engebretsdatter som Oppsidder der til samme. Ved bud og overbud blev høystbydende paa samme for dend summa 310 Rd. som ingen vilde overbyde. For nevnte Gaard Ulevolden af Skyld 6 skind ble Beret Engebretsdatter tilslagen for dend ombudne Summa Trehundrede og Ti Rigsdaler».

(Gjenpart av hjemmelsbrev paa Ulevolden. Utskrift af Nordre Gudbrandsdalen Sorenskriveries Skjøde- og Pantebog)

Stille før «stormen»

I september 1762 gir Anders og Ola mora føderåd. Beret skal årlig ha fire tønner korn, en halv tønne

*Lars Andersson
Ulvollen
fødsels- og dødsår
ukjent*

*Lars Olsson Ulvollen
født 1766, død 1811*

*Frik (Fredrik) Olsson
Ulvollen
født 1776,
dødsår ukjent*

rug når hun vil være for seg sjøl, framfødsel av to kyr og åtte småfe, varmt hus og ei sømmelig gravferd. Garden har nå 32 mål åker og 30 mælinger (114 mål) england. Det går med åtte tønner til såing, og avlingen er på 35-40 tønner korn. På garden er det to-tre hester, 12-14 kyr og 20 småfe. Sønnen Ola er på den tida utkommandert som soldat til det dansk-tyske konfliktområdet Holstein.

I 1789 gir Anders skjøte til sønnen Lars Andersson Ulvollen på halve garden. Den er verdsatt til 3 skinn, og Lars betaler 150 Riksdaler. Samme år overdrar også Ola Larsson Ulvollen sin gardpart til sin sønn, Lars Olsson Ulvollen. Denne halvparten er også verdsatt til tre skinn, og sønnen må ut med 199 riksdaler for å få skjøtet i sitt navn.

Begge overdragelsene skjer kort tid før Storofsen. Det var en voldsom flomkatastrofe som rammet Gudbrandsdalen og omliggende strøk. Mange gardar ble ødelagt, det var utallige skred fra dalsidene, og elva Lågen førte med seg så mye gjørme at fisken døde i Mjøsa.

Sammen med søskenbarn og navnebror Lars, som nå har den andre halvparten av garden, gir Lars Andersson Ulvollen et skyldbrev på 298 Riksdaler til enka etter Hans Toksen, Mari Johannesdatter. Hun får da 1. prioritet i hele Ulvollen som fortsatt er verdsatt til seks skinn.

Lars Olsson Ulvollen har garden bare kort tid, og selger den til bror sin, Frik (Fredrik) Olsson Ulvollen.

I 1801 selger Frik halve garden, Søre Ulvolden, til Jon Hansson Bergseng for 199 riksdaler. Frik er den siste fra den gamle Ulvolden-slekta som eier denne gardparten.

Ved folketellinga i 1801 eier Lars Syversson (Loftsgard) Ulvolden, Nordre Ulvolden. Han kjøpte denne gardparten, trolig i 1790-åra, og foreldra hans flyttet inn på en husmannsplass som lå under gardparten.

Storofsen ødela alt

Etter 1789 ser vi at eierne skifter ofte, noe som naturlig nok skyldes Storofsens ødeleggelse. Skadene etter storflommen fikk enorme følger for Ulvolden. Flomvannet vasket vekk jorda, og tilbake lå grus og steinmasser. Elva tok seg nytt far gjennom eiendommen, og storparten av jorda ble liggende på den andre sida av elva.

I skadetaksten går det blant annet fram «At af Engelandet som er 30 Mælinger, er i bund og grund aldeles ødelagt ved Elvens overskyllelse 20 Mælinger.» Gardverdien ble mer enn halvert, og eieren ble som en erstatning gitt skattefrihet i 18 år. De seinere overdragelsene av eiendom på andre elvebredd må antas å ha både praktiske og økonomiske årsaker.

Fra nyere tid kjenner vi dette eksemplet, som illustrerer de store bevegelsene av stein og grusmasse:

Det blir fortalt at Ola Ulmo d.e. drev å staura der Gamlegarden lå før Ofsen, på nåværende Ulmojordet. Spettet gikk langt ned. Han spadde opp, og fant da ei helle som spettet hadde slått igjennom. Det viste seg å være en gammel brønn der. Den hadde nok tilhørt Gamlegarden, og var fra tida før Ofsen la jorda under stein og grus.

Kjøper og selger

På 1800-tallet skiftet Ulvolden eiere ofte. Etter at Frik hadde solgt Søre Ulvolden ut av slekta, eide disse personene denne gardparten:

Fra 1801:

Jon Hansson Bergseng.

Fra 1804:

Peder Kristensson Ulvolden.

Fra 1809:

Kristen Olsson Veggum.

Ulvolden omkring 1920.

Hvordan det henger sammen er uklart, men i 1811 selger Frik (Fredrik) Olsson Ulvollen, som solgte Søre Ulvolden til Jon Bergseng i 1801, halvdel av øya Ulvollsøyen til Ola Olsson Aasoren for 140 riksdaler. 18. desember 1815 overdrar Frik (Fredrik) Olsson Ulvollen et jordstykke under Ulvollen til Ola Olsson Aasoren (Ole Olsen Aasoren), den yngste. I tinglysningpapiret heter det:

«Overdrager til Brug og Raadighed, til velakte Ole Olsen Aasoren den yngste, et under min eiende Gaardepart Ullevolden, hørende Jordstykke, sør med Elven, tillige med den nederste halve Deel af min Sæterqvee, og halve Sæterhusene, imod at svare for samme udi Afgift til Gaardeparten Ullevoldens Eier, Aarlig 24 Rigsbankskilling.»

I 1820 selger Frik Olsson halve garden – trolig Nordre Ulvolden – med skatteverdi tre skinn, til Kristen Olsson, som fra før eier Søre Ulvolden. Hele

garden er nå samlet under én eier, og er dermed ute av slekta.

Deretter skjer disse overdragelsene:

1827:

Ola Olsson Aasaaren får skjøte på Ulvollen, og skal svare føderåd til stefaren Kristen Olsson og mora Jøa Olsdatter.

1831:

Ola Olsson Ulvollen selger engelandet Ulevollsvollen, til Ingebrigt Jehansson Botten for 150 speciedaler, samt en årlig avgift til garden Ulvollen på 24 skilling, enten i arbeid eller penger.

1833:

Ingebrigt Jehansson Botten selger engelandet Ulevollsvollen til Torgeir Pedersen Kleivmellom for 200 speciedaler. Den årlige avgift på 24 skilling til Ulvollens eier følger handelen.

(Etter avtale mellom eierne av Kleivmellom og Ulvolden ble den årlige avgift sletta i 1969.)

1833:

Ola Olsson Ulvollen selger garden, skatteverdi seks skinn, til Per Persson Enstad fra Lesja for 500 speciedaler.

1835:

Per Persson Enstad selger garden tilbake til Ola Olsson Ullevollen.

1836:

Ola Olsson Ulvollen betaler det han skylder til Ola Friksson Skjenna, som får avlinga på ei seterløkke for årene 1837 og 1838. Han får også ta ut ett mål bygg fra åkeren.

Slektsgard igjen

Fra 1845 er begge gardpartene i slekta igjen – i den slektgreina som går tilbake til Beret Engebretsdatter Skjenna, som kjøpte garden på auksjon i 1743. Syver Pedersen Kleivmelle, født i 1821, kjøper da garden av Ole Gundersen Moen. Syver er etterkommer av slektas stamfar Rasmus Halvorsson Ulmoen (Halvor Ulvolden) som levde på 1600-tallet. Syver var dessuten oldefar til dagens eldregenerasjon.

Gardens gamle skatteverdi var satt til seks skinn, den nye til to skylddaler. Skylddaler var den gamle enheten for beregning av gardenes skatteevne, fra 1863 ble enheten erstattet med skyldmark, som er delt opp i hundre skyldøre.

Syver kjøpte garden for hundre speciedaler. Speciedaler ble innført i 1816, og var delt opp i fem ort, som igjen var delt opp i 120 skilling. Ved myntrevisjonen i 1875 ble verdien av en speciedaler satt til fire kroner.

Skjøtet på garden er utstedt 20. desember 1844, og tinglest 14. januar 1845. Omtrent samtidig, 2. september 1844, kjøpte Syver også en plass kalt Haugen av Jens Michelsen Haugen. Haugen lå under Ulvolden, et stykke nord for garden, «Norpå Haugje» som det gjerne blir sagt. Med Haugen fulgte hus og «alt dens underliggende». Syver kjøpte denne plassen for hundre riksdaler.

Ved en skyldsettingforretning i 1848 kvittet Syver seg med et jordstykke, Gamlegarden, som grenset opp til Ulmo. Dette stykket solgte han til Jacob Johannessen Stampestuen til en skatteverdi av sju skilling. Stampestuen fikk skjøtet i 1853.

Ved folketellinga i 1865 er det nevnt en plass under garden – Skriun, like sør for Kvernhusbekken ved dagens E-6. Skriulåven sto fram til etter siste krig. I 1900 er plassen ikke lenger i bruk.

De fire siste eierskiftene

1889:

Syver Pedersen Ulvolden, født 25. mars 1821 overdrar garden til sønnen, Syver Syversen Ulvolden. Skjøtet er datert 2. desember 1889, og tinglest 18. desember samme år.

1916:

Syver Syversen Ulvolden, født 26. april 1850, overdrar garden til sønnen Syver Syversen Wold, faren til dagens eldregenerasjon. Skjøtet er datert 24. november 1916, og tinglest 13. januar 1917.

1947:

Syver Syversen Wold, født 10. august 1888, overlater garden til sønnen Syver Ulvolden. Skjøtet er datert 26. august 1947, og grunnbokført 28. august samme år.

1977:

Syver Ulvolden, født 18. juni 1917, overlater garden til sønnen Svein Ola Ulvolden, som har garden i dag. Skjøtet er datert 23. desember 1977, og grunnbokført 25. januar 1978. Svein Ola satser på turisme, med egen campingplass og motell.

Skogen i dag

Seterteigen går fra ytterkant av seterløkka ved Gråhøvegen og mot hotellet. Fra Rondanevegen smalner den oppover til Svinslåberget. En teig går fra den gamle Mysusetervegen og oppover til geografisk varde ved Klufttjønn, omlag 90 meter bred.

Lurveteigen inne ved Ula er på 50-60 mål. Skjeftmoteigen går fra Ula og opp mot Flåskjehaugen, nedenfor Havnsetrene.

En skogteig går fra E-6 ved garden, og ender opp omlag hundre meter nedenfor Rondanevegen. Av samlet skogareal er ifølge driftsplanen 500-600 mål produktiv skog.

Syver forteller at det er kleberforekomster i skogteigen rett ovenfor garden – omtrent halvvegs til Drogen, ved en sving på vegen. Det har vært forsøk på å drive ut litt der.

– Ellers ble det funne ei kleberåre ved Tjyrugeilen i forbindelse med at det ble sprengt ut grøfter til skogsbilveien nedover mot Drogen, sier Syver.

Perioden 1821 – 1939

Gift med tremenningen

Fra 1845 og fram til 1977, da Svein Ola Ulvolden tok over garden etter far sin, var det fire Syvere på rad som dreiv Ulvolden. Den første Syver i denne rekka, og oldefar til dagens eldregenerasjon, var Syver Pedersen Kleivmelle Ulvolden. Han giftet seg med tremenningen sin, Else Syversdatter, som var fra Formohagen.

De to var strevsomme og flinke folk. Det fortelles at oldemor dyrket opp hagen, ofte med en unge i reiv på ryggen. Oldefar bygde steinfjøset, det ble mange og tunge løft. Kroppsarbeidet gikk ut over ryggen, og han ble aldri full arbeidskar igjen.

Det blir fortalt at oldefar møtte i Våge Heredstyrelse. Når det var møte gikk han heimefra, over Sel, forbi Selsvatnet, over Vågårusten, og kom ned i Vågå på en veg som kom ned ved Svendstadhølen. Han brukte en dag på turen, og tok inn hos slekt-

*Syver Pedersen
Kleivmelle Ulvolden
født 25/3 1821,
død 19/8 1894*

*Gift med:
Else Syversdatter
Formohagen
(tremenning)
født 4/5 1821,
død 10/1 1895*

*Barn, derav:
Syver Syversen
Ulvolden
født 26/4 1850,
død 9/1 1939*

*Syver Pedersen
Ulvolden og Else
Syversdatter Ulvolden.*

ninger på Gards-øy. Møtet var neste dag. Men han tok ikke fatt på heimturen med én gang.

– Det gikk gjerne med ei uke til slike heredstyremøter, for det ble som regel noe drikking, forteller Ola.

I 1865 var utsæden på garden – det som ble sådd – tre tønner bygg og fem tønner poteter. Else og Syver fødte en hest, 12 kyr, 22 sauer og en gris. På garden vokste det opp åtte barn.

Barna til Else og Syver:

Ragnhild – født i 1845, ugift, og dro til Amerika.

Peder – født i 1848. Han dro også til Amerika.

Syver – født i 1850. Han tok over garden.

Mari – født i 1853. Hun giftet seg til Hole-garden, med Jo.

Kari – født i 1856, ugift, og flyttet til Røddølen.

Else – født i 1860, gift til Nordre Kleivmellom, med Rasmus.

Syver – født i 1863. Han dro til Amerika, og ble gift like før han døde.

Petter (Tomas) – født i 1868. Han var ugift, og dro til Amerika.

Bestefar 'n Sjul som døm keila'n

Bestefaren til dagens eldregenerasjon Syver, eller Sjur, ble født i 1850. I sine unge år var han en spreking. Da han dimitterte fra militærtjeneste på Jørstadmoen tok han på heimveg, og han gikk til Slåstuen på Sjoa på én dag. Seinere drev han som ferdmann for handelsmenn i dalen. Det ble lange turer med hest og lass; som oftest til Lillehammer og Hamar. Han gjorde også turer til Åndalsnes for å hente fisk. Den lengste turen var likevel til Trondheim.

Han giftet seg med søskenbarnet sitt, Kari Jonsdotter Hullet, og sammen fikk de sønnen Syver, faren til dagens eldste i slekta. Før sønnen var fylt to år, døde Kari, og i skiftet som følger fikk vesle Syver pant i en fjerdepart av garden.

*Syver Syversen
Ulvolden
født 26/4 1850,
død 9/1 1939*

*Gift med:
Kari Jonsdotter Hullet
(søskenbarn)
født 9/4 1859,
død 23/3 1890*

*Barn:
Syver Syversen Wold
født 10/8 1888,
død 28/8 1973*

*Også gift med:
Ragnhild Havn
født 9/5 1858,
død 1/6 1915*

*Barn:
Elias Ulvolden
født 26/4 1896,
død 18/1 1974*

Syver Syversen Ulvolden og Kari Jonsdatter Ulvolden.

For Syver ble det tøffe barndomsår fram til sju-årsalderen. Da gifter faren seg med Ragnhild Havn. Hun tar seg godt av ham, og snart får han en bror, Elias. Han blir født i 1896 – for hundre år siden i år. Om Ragnhild ble det fortalt at hun var særlig glad i å stelle med dyr.

På den tida var det ildsted i fjøset. Her laget Ragnhild log, en blanding av hakket potetgras og varmt vann. Logen ble brukt når man laget sørpe i sørpekaggene. Hun blanda da hestemøkk, halm og agner, også kalt snerp, i kagger, og helte logen over. Når dette hadde stått og bløtt seg ei tid, hadde familien bra tilleggsfôr til dyrene. I 1915 skulle de igjen miste kone og mor på Ulvolden. Da dør Ragnhild. Gammel-Syver overdro garden til sønnen sin, Syver i 1916.

Engebret Ulvolden, Elias' yngste sønn og pensjonert forpakter på prestegarden, husker godt bestefar sin – n' Sjul som døm keila'n. Engebret forteller:

– Frå di e kjøm e hog å te e va ti-tolv år gånål va'n bestefar jemt på prestgale sjå oss. N' va mæ ti alt di arbeie som n' orka, å n' va temeie sikker te å møte upp når n' viste dæ va någå spesielt som sto for. N'

bestefar ha stor hugsott for at arbeie vart jort e rett tid. Fór og lo som sto e hes á va turt, måtte e hus fort. Á når jøynteten nerma seg, måtte det skjerast så mykjy áker at oss va sikra sákøyn te neste ár. For onde jøyntetom 27. 28. og 29. august da va de fale for at det kun frose, ve slike anledningo så sa'n bestefar som oftast «Passa ikje meinn være, så passa ikje være meinn». Det va ikje så skjeilda at n' bestefar ha gløymd att pipa si når'n kom. Da måtte e springe innpå Mobue á kjøpe ei kritpipe át om så'n fekk se ein røyk. Á når'n jekk at um eftan, fek som oftast e pipa fordi e handla for om slik at'n vart jálpin. Deta likte nå o mor så passle, for'n røykte skrátabak au, ser du.

E kjøm e hog at de va fortalt um ein tå gutom på Ulvøyllom, e trur de va'n Rolf, 'n sprang e møte me om bestefar da 'n såg at 'n tok huva og staven sin á jekk over golvet, á da kom de: «Bessfar, ska du på prestgaln, heil ska du på do?».

To Syvere, i begynnelsen av 1890 årene.

Ragnhild husker at bestefaren ble «attikome» i sine eldre år. Han ville stadig «heim att», og da tok han til å gå nordover.

– Vi unger fikk til oppgave å følge ham, og få han på heimveg, erindrer hun.

Som en av få personer på Selsverket i den tida, hadde far hennes skaffet seg radio. Radioen stod på soverommet i andre etasje med høyttaler i stua i første etasje, der bestefaren bodde.

– En kveld etter at far hadde lagt seg, hadde han glemmt å slå av høyttaleren. Vi hørte bråk fra stua, og da mor kom ned møtte hun bestefar med stokken hevet, forteller Ragnhild.

Da sa han:

– Det kom en stygg kropp her, men eg skal si deg at eg fekk'n ut att.

Siste Syver i rekka så langt, Syver Ulvolden, minnes at Gammel-Syver hadde fast plass i roa i stua.

– Der va'n kje riggan frå, sier Syver.

Gammel-Syver døde 9. januar 1939. Arne og Ragnhild, som da var tre og fem år, husker at kista ble satt på låven fram til gravferdsdagen. Kista ble båret inn i stua og satt på to bukker, og her ble han så sunget ut fra heimen.

Føderådskontrakta fra 1889

«Føderaadskontrakt. Undertegnede Syver Pedersen og Syver Syversen Ulvolden tilstaar herved at have inngaaet følgende Føderaadskontrakt med hindanden.

Jeg, Syver Syversen, der ved skjøde af Dags dato bleven eier af Gaarden Ulvolden, gaardsnr. 232. Brugsnr. 1. i Sels Sogn, Vaage Prestegjeld indgaar herved paa at yde mine foreldre Syver Pedersen og Else Syversdatter et Føderaad paa deres livstid saaledes:

1. Hvert Aar leveres dem 6 sex Tønder Byg a 90 kg pr. tønne, 45 kg Rug, 18 kg Soll, 12 kg Flesk, 1/2 pukke Bomuldsgarn og et Par Sko hver.

*Gammel-Syver på
Stampebrue.*

2. To Kjør og 8 sauer fødes og stelles hjemme eller i Sæteren som Brugerens egne.

3. Føderaadsfolkene skal have «Veslestuen» til Beboelse og skal de have det fornødne Brende hugget og indbragt samt den fornødne Opvarting.

4. Likeledes skal de til Brug have to Maal jord nord-
enfor Husene, 10 las Gjødtsel aarlig, Hest til nødven-
digt Brug, Husrom til Avlingen af nevnte Jordestykke,
fornødent Rum i Fjøset og hele det lille Stabur.

5. Skulde nogen af mine ugifte Søstre, efter Kaar-
folkernes Død vilde bo i «Veslestuen» skal det staa
dem frit for.

6. Det staaer Føderaadsfolk frit for at benytte hva de
maatte tiltrænge af det paa Gaarden værende Indbo,
dog skal dette saavel som Føderaads Creaturene ved
Kaarfolkets død tilhøre Brugeren mot at han bekoster
dem Begravelse paa en sømmelig Maade.

7. Om en af Kaarfolkene Afgaar ved døden, skal
den længstlevende aarlig have 4 fire Tønder Byg og 2
to Kofødsler. Af de øvrige Ydelser svares i dette Til-
fælde blot Halvdelen med undtagelse av varme Hus.

8. Kaarfolkene skal have halve Haven. Jeg, under-
skrevne Syver Pedersen forbeholder mig, som sike-
hed for det betingede Føderaad, Panteret i den over-
dragne Eiendom med Prioritet næstefter de nu paa
Eiendommen hvilende Heftelser.

Til Bekræftelse vaar Underskrift i Vitterlighedsvitners
Overvær.

Ulvolden den 2de December 1889
Syver S. Ulvolden Syver P. Ulvolden

Til Vitterlighed
A. O. Tollefstuen Joh. Nygaard

Perioden 1891 – 1994

Elias og Anne

Elias Ulvolden
født 26/4 1896,
død 18/1 1974

Gift med:
Anne Ulvolden,
født Berg,
født 16/5 1891,
død 3/10 1957

Barn:
Sverre Ulvolden
født 6/12 1920,
død 24/8 1993

Gift med:
Gerd Ulvolden,
født Kristiansen,
født 6/12 1924

Engebret Ulvolden
født 7/5 1925

Gift med:
Kari Ulvolden,
født Bakkom,
født 24/3 1928

Yngste sønnen til Elias og Anne Ulvolden, Engebret, har dette å si om mor og far sin:

– O mor voks upp e Leirholun e hop mæ sju syskjen, o va nomer fire e hope. Dein gamlaste bror hena, 'n Jakup, kjøpte atåt di to småbrukje som låg inåt Leirholon, det va Omonstugu å Klink, heil Klinkenberg som det va skrivi. Ette di tok eile syskjene namne Berg. Detta va antagele umkring 1915, e æ ikke heilt sikker. O mor va tile ute å tente. Ho va mykky på Dovre, de va serle sjå ei som heite Guri Ruste ho va, å ho sette o mor høgt. Mæ o va på Dovre tente ho au ein del på Toftemo. Seinare va ho ei ti e Hurdale å va stugujente på ein stor gal som heite Viken. Å så tente o på Ulvøyllom ein del, de va vel da o trefte 'n far.

'N far voks upp på Ulvøyllom e hop mæ om Syver bror sine, hein var nesten åtte år gamlar, så eildersforskjeln førde kansje ikke te at døm ha så mykky felles dein fyste tie. 'O bestemor dø tile, 'n far va bere 19 år da. 'N jekk på folkehøgskule e Kvam da'n va 17, og så eksersert'n ve Garden sist på fyste verdenskrije. Sia så va'n på Lillehammer ei ti, 'n arbedd sjå Borgen, dette va fyrry 'n gifta se.

De fyste e veit um kår 'o mor og 'n far va dein fyste tie ete døm gifta se, de va e Mo, døm leigde se hus tå om Ola Sletten. Da va'n Sverre bror bere liten, 'n far arbeide vist på di Østlanske på Nord-Sel. Men da e vart føt va døm fløtt åt Søre Kleivmillom, og frå der bar de åt Ulmo, men de vart snøyggt, for da leigde døm prestgar'n. Dit kom oss te dein 1. mai 1926, da va e eit år.

Elias Ulvolden.

*Elias og Anne Ulvolden,
nyforlovet.*

Som far så sønn

'O mor og 'n far dreiv gar'n e 29 år. Dese åre fram te 'n Sverre og e nådd konfermasjoneldere va oss mæ'n mor på sæter'n um somrein. Um hausten jekk oss tå sætern på skulin ein fjorten dågåsti, ja de kun bli tri viku enkelte år, au. Det henda ofte at kyne rymde ne frå sætern, før ein fekk døm innpå kvee um hausten. Å når oss va på skula når døm kom, så såg Drivenes døm innve kjørkja frå der'n sat ved katetere. Å da sa 'n:

– Nå kjøm kyn døkre Engebret, nå fæ du og 'n Johan (Rønningen) tå gå uppå at mæ døm.

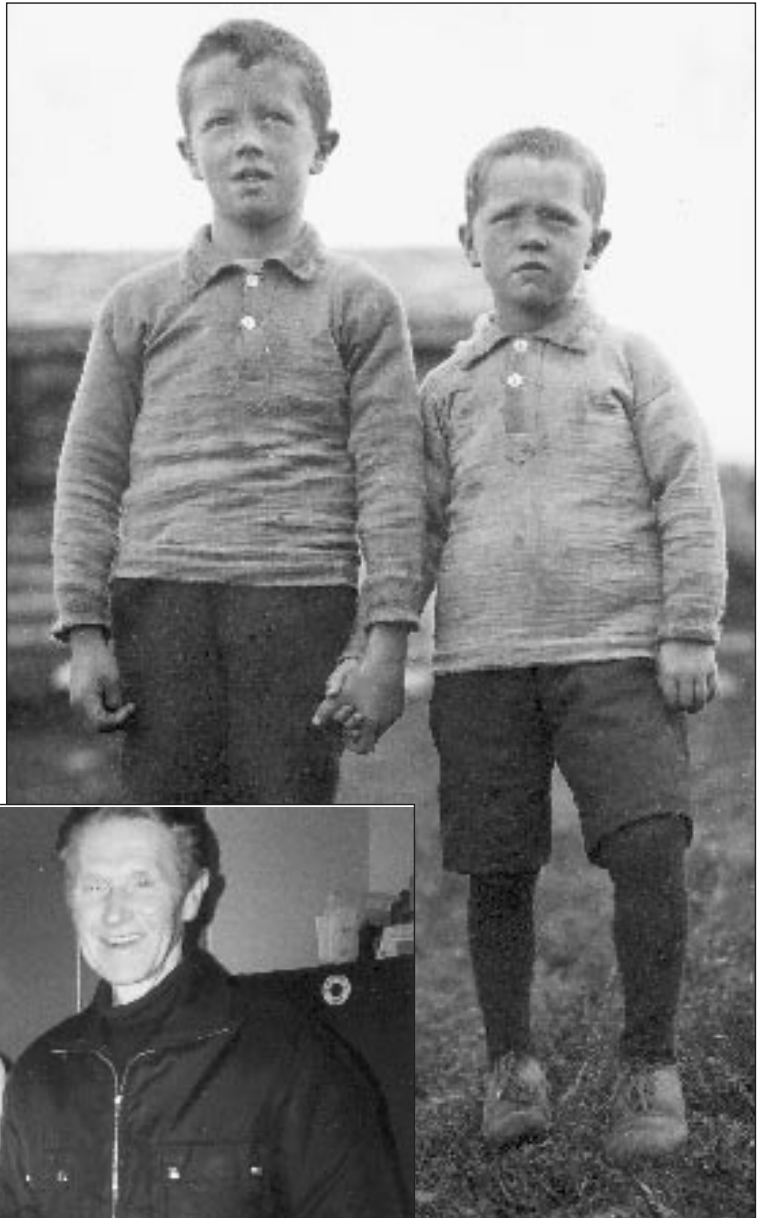
Oss va ikje vanskelege å be veit du, oss tykte det va overlag å sleppe ein time heil to. 'N far dreiv for de meste engsle um sāmårn, før oss va te nogor jålp. Hein ha kansje mæ se ein kar e travlaste øynnom. Ette som oss voks te vart oss nå te någå jålp, fyst 'n Sverre, å någå seinar e. 'N Sverre jekk nå fyst middel-skulin og seinare handelskulin, å da vart de ette kårt å ta se ana arbei for honom. E vart nå gåan heime som gardskar onde heile krije. 'N far va myky plåga tå mågåsår dena tie, så de va nøvendokt mæ någå jålp.

Ut på sāmårn e 1946 vart e innkeila åt di militære, e va på Trandum ei stond før oss vart utti åt Tysklandsbrigadun. Oss va e Tyskland te utpå hauste e

Engebret på Bottsetra.

*Sverre (t.v.) og
Engebret Ulvolden,
barndom på Selsverket.*

*Sverre (t.v.) og
Engebret.*

*Familieidyll på
Bottsetra, fra venstre
Elias, Sverre, Engebret
og Anne.*

1947. Oss va di fyste norske soldatein som va der ette krije. Frå nyttår 1948 beynt e på Oppland småbruks- og hagebrukskole. E kãm heim at frå der te neste jul. 'N far va fremdeles plåga tå mågåsåre sine,

så e måtte beynd å jålpe te på gale da e kom heim at, og e 1953 tok 'n far operasjon for mågåe sine.

E 1954 gifta 'o Kari og e oss, å da vart det te di at oss beynte som forpaktare på prestgale um våren e 1955. Oss vart drivan der e 39 år, så oss slutta um vårn 1994. Ette dese tin ha oss nå vore pensjoniste da, å bur e huse ette om far og 'n mor.

Engebrets eldste bror, Sverre, fikk arbeid på Hed-Opp, og ble etter hvert slakteribestyrer der.

Prester i den tida Elias og Engebret var forpaktere:

1926-1939: Nils Taraldset

1939-1940: Sigur Heimer

1940-1968: Nils Berg

1968-1976: Agnar Nigar

1976-1985: Kjell Berg

1985-1994: Trygve Magelssen

Perioden 1888 – 1954

Syver og Anna

Syver Syversen Wold
født 10/8 1888,
død 28/8 1973

Gift med:
Anna Wold, født
Olstdotter Rønningen,
født 18/8 1895,
død 26/5 1966

Barn:
Syver
Kari
Ola
Anne Marie
Torbjørn
Rolf
Ragnhild
Knut
Arne
Synnøve

Faren til dagens eldregenerasjon var den tredje Syver på rad som drev Ulvolden, siden den ble kjøpt av bestefaren hans i 1845. Syver Syversen Wold ble født i 1888. Han gikk underoffisersskole på Fredriksten festning i to år, og ble sersjant. Woldnavnet tok han da han begynte i det militære. Han syntes det var lettere å bruke det kortere Wold enn det lengre familienavnet. Etter skolen tjenestegjorde han seks måneder i Oslo før han dimitterte. Det blir fortalt at da han dro i militæret var han drivende hvit i håret, men mørk da han vendte heim.

I tre år deltok han i arbeidet med utskiftingen av Selsverket sameie. Gardbrukerne fikk tidligere utvist tømmer i sameiet. Ved utskiftingen fikk hver gard sin skog, for Ulvolden ble det mellom 500 og 600 mål. Syver betalte sin andel med arbeid i utskiftingen.

Anna, som var fra Ringebu, var sju år yngre enn Syver. Hun vokste opp i Odlorønningen i Søre Vekkom, som nummer fem i en søskenflokk på åtte. Foreldre var Ole Iversen Odlorønningen og Anna Larsdatter Lillerøen. Hun flyttet tidlig ut fra heimen sin, for å ta seg arbeid på Selsverket hos sogneprest Thomas Hauge.

Anna og Syver møttes, og til å sende brev seg imellom brukte de barnepiken på prestegarden som postbud. Brevene hadde hun i barnevogna. Syver fortalte mange år etter, at skulle han gifte seg, så skulle det være med ei utenbygds fra. Slik ble det også. 18. desember 1914 gifter de seg i Sel kirke, og Syver tar over garden to år seinere.

Bryllup på Ulvolden 18. desember 1914. Fra venstre: Maria Spangrud, Elias, Else Kleivmellom, Mari, Laurits, Anna, Anton, Syver, Ragnhild, Syver og Tomas.

Gardguten

Da det nærmet seg tida for at det første barnet til Syver og Anna skulle komme, drog Syver til telefon-sentralen på Otta for å ringe etter jordmora. Hun var opptatt, så han ville ringe til jordmora i Sør-Fron. Telefondama ble sint og sa at dit kunne han ikke ringe, for det var et annet distrikt.

– Dæ spella ingor rolle, dæ bli mi sak, e ska ha jordmor e, sa han.

Og slik ble det. Han gikk heime å trakka og venta på jordmora. Endelig kom hun syklende med jordmorkofferten sin. Det var akkurat i tide, for fødselen gikk fort.

Tidlig om morgenen den 18. juni 1917 var gardguten født – den fjerde Syver i rekka. Nå bodde det tre med navnet Syver på garden – Gammel-Syver, Syver og Vesl-Syver.

*Syver Ulvolden
født 18/6 1917*

*Gift med:
Ragnhild Ulvolden,
født Aaseng,
født 20/5 1921*

Selsverket, fra Stampen og sørover

Anna.

Vanskelig i tjueåra

Kari og Ola var nummer to og tre av de i alt ti søsknene på Ulvolden. De to vokste opp i de vanskelige tjueåra, og det var mang en hard tørn for foreldrene. Barna måtte være med å arbeide på garden fra de var små. Det var ingen dans på roser for gardbrukerne på den tida, og det var mange gardar som ble solgt på tvangsauksjon.

Det var nesten aldri kontanter for hånden, og familien måtte få skrevet på bok hos kjøpmannen når de skulle ha det mest nødvendige, som kaffe, sukker og tobakk.

– Jeg husker en gang far ikke hadde penger til jordskatten på omlag 50 kroner. Han måtte selge to ufødte kalver. Det var feoppkjøpere som fór rundt, og jeg husker at de betalte ti kroner for hver kalv.

*Kari og Syver på
Mysusetet.*

Det verste var at far måtte fø på kalvene i lang tid før de ble hentet, sier Ola.

Avlingene på garden var korn, poteter, neper og høy til dyra. På Ulvolden var det omlag 14 storfe, en hest – senere tre – høner og griser. Melka ble levert til ysteriet på Otta, og prisen per liter var ti øre. Det var sjelden familien fikk oppgjør fra ysteriet fordi det ble tatt ut blant annet kraftfôr og ost.

Ola sier at det bestandig var folksomt hjemme.

– Vi var opptil 14 personer ved matbordet hver dag, så mor hadde en stri tørn med matstellet. Dertil hadde hun stell av dyra, og om sommeren var hun ofte med ute på jordet.

Når høsten kom var det slakting, og ei eldre kjer- ring bakte flatbrød. Hun bakte som oftest i ei uke. Ellers var det mosetaking (måssåtaking) i fjellet. Mosen (måssån) ble kjørt ned om vinteren.

Ola var bare ni år første gangen han kjørte melk til Otta.

*Torbjørn (t.v.), Kari,
Anne Marie og Anna
med Rolf på armen.*

Syver og Ragnhilds bryllup på Ulvolden, 15. mai 1948.

*Kari Lindstad,
født Ulvolden,
født 12/12 1918,
død 17/2 1989*

*Gift med:
Reidar Lindstad,
født 5/5 1914,
død 5/4 1969*

*Ola Ulvolden
født 31/8 1921*

*Gift med:
Kari Ulvolden,
født Aaseng,
født 12/6 1927*

– Alle heime var sjuke. Mor hjalp meg med påse-
ling av Bruna. Da jeg kom til Otta, oppdaget ysteri-
bestyreren at vi hadde snudd bogringen på hesten
opp/ned.

Mens Syver og Kari var små – Kari var to år –
holdt de på å leke ute på gardsplassen. Ola forteller
at mora hadde vasket ei lita kiste som stod ute til
tørk. Kari hadde kommet seg opp i kista, og Syver
hadde smelt igjen lokket. Heldigvis oppdaget Anna
at dattera var borte. Hun fant omsider nøkkelen til
kista og fikk den opp. Kari var da helt blå i ansiktet i
mangel på luft.

Barneåra var for Kari som for de andre barna.
Hun måtte tidlig være med å hjelpe mor si, og de
mindre barna fikk ofte god hjelp av Kari. Etter fol-
keskolen var hun i tjeneste hos lærer Drivenes, der

Ola i unge år

Familien på Ulvolden

hun tjente 15 kroner måneden. Seinere var hun bu-deie på setra i flere somrer.

Kari gikk på Klones landbruks- og husmorskole en vinter. Hun var dessuten lotte i det lokale lotte-laget, som holdt til på Otta skole. Kari gjorde en inn-sats for norske soldater i aprildagene før tyskerne rykket inn på Otta.

Legebesøk

Anne Marie var den fjerde av søsknene. Hun husker godt at Marit Eggan, helsesøstra som bodde på Ellandstugu nordafor garden, tok i mot ved flere fødsler på Ulvolden – alle barna var hjemmefødt. Det var skikk og bruk å gå med barselmat – rømme-grøt og annet godt.

Anne Marie husker også dr. Müller, som var distriktslege i Sel og Heidal. Han gjorde nok inn-trykk på henne, for hun kan fortsatt huske lege-besøket hun fikk i toårsalderen.

– Jeg stod på kjøkkenbenken, mens Müller under-søkte meg etter at jeg hadde fått en varm kaffekjele over meg. Mor skulle ta kjelen fra vedkomfyren, og fordi hanken var litt løs, mistet hun den. Jeg satt på gulvet, og fikk den over meg. Mor, stakkars, var

*Anne Marie Mæhlum,
født Ulvolden,
født 5/5 1924*

*Gift med:
Asbjørn Mæhlum
født 22/7 1914,
død 3/4 1996*

svært lei seg for dette, kjelen ble iallfall kastet straks. Jeg har merker på halsen etter dette den dag i dag, sier hun.

En gang seinere i barndomsårene hadde hun spikket seg en fin vidjestav. Denne tok Ola fra henne, og la den på hoggestabben for å hogge den av. Idet han hogger til, griper hun bort på stabben for å redde staven. Resultatet ble at hun fikk et kutt i fingren. Merket har hun fortsatt.

Byggmesteren

Torbjørn var født 1. oktober i 1927, som den femte i rekka. Torbjørn var tre år eldre enn Rolf, som forteller at de lekte mye sammen i oppveksten. De fisket ofte i Lågen og Ula, med godt resultat.

– Olav og Øystein Drivenes var våre beste kameraer, og vi var sammen nesten hver dag. Vi gjorde turer til Raphamn, og fisket i vannene der. Hver vår når heggen blomstret, tok vi med oss et fiskegarn og satte opp i osen på vannene. Vi måtte være forsiktede, så vi ikke skremte fisken. Når vi hadde fått garnene på plass, jaget vi fisken fra bekken og inn i garnene. Vi tok mye fisk på den måten, sier Rolf.

Torbjørn gikk på Hjerleidske på Dovre i tømmer- og snekkerlære. Syver forteller at Torbjørn var med å tømre opp føderådsbygningen på Ulvolden, antagelig i 1946, sammen med Olav Bekkemellem. Seinere arbeidet han i Oslo og Honningsvåg. Han var også i Frankrike, der han arbeidet for Pablo Picasso på et slott som tilhørte kunstneren. Torbjørn hadde ansvaret for å sette opp en naturbetongvegg, mens Carl Nesjar var kunstnerisk leder. Torbjørn var en sterk og kraftig bygget kar, og Picasso kalte ham for «Kjempen fra Norden».

Da Sel Industrier startet, ble han kalt heim for å være byggeleder. Han var også byggekontrollør under oppføringen av Raphamhotellet. Han falt om og døde i skiløypa i 1971, 43 år gammel.

Torbjørn Ulvolden
født 1/10 1927,
død 8/4 1971

Gift med:
Karen Ulvolden,
født Fredriksen,
født 11/7 1925,
død 9/5 1991

Torbjørn i unge år.

Ulvolden i 1946, Rolfs første butikk ovenfor vegen.

*Rolf Ulvolden
født 31/8 1930*

*Gift med:
Ann Birgitte (Molla)
Ulvolden, født Hovde,
født 23/7 1940*

Fortjente juling

Rolf var nummer seks i søskenflokket. Han ble født på fødselsdagen til broren Ola, som da var ni år. Denne dagen, den 31. august 1930, var en svært varm og fin dag. Det sies at grønnsådd som ble sådd på fjellet, gikk fram til modent korn dette året.

Anna holdt på å skjære åker ute ved Gamlegarden da hun skulle føde. Hun måtte forlate arbeidet, og nedkom med Rolf. Det var nok greit å få en gutt, men alle håpet at det denne gangen skulle bli ei jente, og at navnet skulle bli Ragnhild. Det hadde hittil vært gutt/jente i familien, men slik ble det ikke denne gangen.

Det første Rolf husker var at han var med på jor-det og hjalp til og bar staur. Han minnes faren som ganske streng. Hadde barna gjort noe galt gikk de alltid først til mor.

– Hun ble som regel mekler mellom far og oss. Jeg husker en gang jeg fikk ris på blanke baken av far. Far hadde limt noen møbler, og da han var ferdig, satte han limkoppa opp på hylla over ovnen. Mor holdt på å steke brød, så ovnen var varm. Far brukte hornlim som måtte varmes opp til det var flytende.

Arne (foran) sammen med tvillingene Ragnhild og Knut.

*Ragnhild Bakke,
født Ulvolden,
født 20/7 1933*

*Gift med:
Per Bakke
født 3/12 1929*

*Knut Ulvolden
født 20/7 1933*

*Gift med:
Astrid Andgard
født 7/10 1936*

Da far var ferdig, fant jeg på at også jeg skulle lime. Jeg tok en stol og skulle ta ned limkoppen, men mistet den, og hele limet kom ned på den varme ovnen. Det utviklet seg en voldsom røyk, og hele huset ble røyklagt. Jeg fikk real juling på blanke messingene. Den gangen syntes jeg at jeg fortjente julingen, sier Rolf og smiler.

Tvillinger

Det var i de harde trettiåra at Ragnhild og Knut ble født. De kom til på Ulvolden, midt i høyonna, sommeren 1933. Anne Marie husker det var stor stas da det kom tvillinger på garden.

– Da de begynte å krype, tok Knut seg fram ved å hoppe på baken, mens Ragnhild tok seg fram på kneet, minnes hun.

Sammen vokste Ragnhild og Knut opp i en søskenflokk som nå talte åtte.

Det er fortalt at Ragnhild var svært liten da hun ble født, og at ansiktet ikke var større enn at det kunne dekket med ei skje.

– Skeiene var kanskje større den gangen, ler Ragnhild.

Marit Eggan, som var med å ta imot barna, var barnløs, og det er fortalt at hun i ettertid var interessert i å ta over Ragnhild.

– Sjølv om mor hadde mange unger, hadde hun likevel ingen å gi bort, sier Ragnhild.

Da hun var seks år, fikk hun blindtarmbetennelse.

– Det var ikke noe som het sykebil den gangen, så vi måtte reise med tog. Mor lånte et pledd hos Kari Ulmo, for hjemme hadde vi ikke annet enn ulltepper, og de kunne ikke brukes.

Toget gikk ikke så fort den tida, og det var så vidt at de kom fram i tide. Det viste seg at betennelsen hadde gått på bukhinna.

– Da jeg kom hjem etter sykehusoppholdet snakket jeg så fint. Og så kunne jeg ikke bruke potte, men måtte bruke bekken, erindrer Ragnhild.

Minstejenta døde

Arne Ulvolden
født 18/8 1935

Synnøve Ulvolden
født 29/8 1939,
død 1/12 1945

Arne – nest minstemann – ble født i august 1935 på sin mors førtiårsdag. Anne Marie var da blitt 11 år og passet de to år gamle tvillingene, mens Kari som nå var blitt 17, var budeie på setra. Hun ville ikke komme ned for å se på den nyfødte. Hun hadde passet så mange unger, at nå var det nok!

Arnes første vage minne er fra minstejenta Synnøves fødsel i 1939.

– Jeg husker jeg var svært spent da jeg fikk komme inn til mor for å se den nye ungen. Mor smilte til meg, og viste stolt fram Synnøve, sier Arne, som da var fire år.

Rolf minnes veslesøster Synnøve som svært snill og grei. Han husker spesielt en gang de skulle til Bekken og hente en kattunge. Da de kom fram, måtte de drikke kaffe. Rolf likte ikke kaffe, og han visste at Synnøve ikke ville ha. De var for beskjedne til å si fra, men til slutt sa likevel Rolf at Synnøve ikke drakk kaffe. Hun fikk da et glass med saft i stedet.

– Da vi skulle gå hjem med kattungen i en eske takket Synnøve meg for at jeg sa fra. Jeg var så glad i Synnøve. Hun kunne ikke legge seg en kveld uten å gi alle en godnattklem, minnes Rolf.

I november 1945 ble seksåringen syk av meslinger, som seinere utviklet seg til lungebetennelse eller hjernehinnebetennelse. Om kvelden var hun opplagt og koste og spøkte med far, neste morgen var hun bevisstløs. Etter kort tid døde hun hjemme, den 1. desember 1945.

– Mor orket ikke levere henne fra seg på kapellet. Synnøve lå i kiste i andre etasje, slik at vi kunne gå og se henne hver dag. Hun forandret seg fra dag til dag, så på begravelsesdagen var det ikke så vondt for mor og oss andre å gi henne fra oss, forteller Ragnhild.

Det kom mye blomster, særlig hortensia.

– Jeg klarer ikke den blomsten den dag i dag, fordi jeg forbinder den med død og begravelse, sier Ragnhild.

Arne minnes siste gangen Synnøve var ute å lekte

Synnøve, veslesøster.

med ham i skålen. Etter at hun var død var han så lei seg fordi han ikke lekte mer med henne i det kalde været. Han husker at alle andre gråt da hun døde. Selv visste han at hun hadde kommet til Jesus. Det gjorde han derfor ikke noe å se Synnøve som lå i kista, eller at hun ble fraktet på slede til kirka. Men da hun ble senket i grava, var det godt å finne Kari si hånd.

– Da kom gråten helt nede fra magen, og jeg husker at jeg skalv, sier Arne.

Mor og far

Syver og Anna hadde lange arbeidsdager.

– De hadde likevel tid for hverandre og for oss som var minst. Jeg tror de levde lykkelig sammen, og de hadde neppe noe usagt seg i mellom, sier Ragnhild.

Hun tror at hennes eldre søsken vil si at faren var streng.

– De har kanskje rett, men jeg husker ham i alle fall som god og medgjørlig.

Ragnhild minnes at mora bestandig hadde godt humør, en ukuelig optimisme og en fin evne til å slappe av. Om ting kunne se vanskelig ut sa hun alltid:

– Å, det bli nok ei råd.

Når det var som travlest la hun seg ned på fem-ti minutter, og hun greidde som regel å sove litt på den stunda.

– Nå æ e like god att, e, sa ho da.

På føderåd

I 1947 overførte Syver og Anna garden til Syver, og flyttet på «føråe». Syver var bare 59 år, og han og Anna hadde fortsatt fire unger heime i alderen 12 til 17 år.

Å være føderådsfolk var ikke bare enkelt. Anna hadde høner, og spedde på inntekta med salg av egg. Etter hvert begynte Rolf og Arne på realskole, Knut

Tomas (t.v.) og Syver.

Anna og Syver.

i rørleggerlære. Ragnhild gikk en vinter på framhaldsskole og to vintrer i hustellkurs hos henholdsvis Nils Grotnes og Live Mohn (Kvåle).

Ragnhild hadde lyst til å gå videre på skole, men det kostet penger som det var knapt med. Hennes første jobb var på nabogarden Ulmo. Der melket hun fem kuer og hadde husstell. Lønna var hundre kroner måneden og fri kost.

– For den første lønna mi kjøpte jeg elektrisk strykejern. Mor hadde bare et som ble satt på ovnen til varming. Det var en stor lettelse, for heime var det mange skjorter å stryke, forteller hun.

Seinere fikk Anna seg vaskemaskin. Det var en liten type som het «Evalet». Den måtte fylles med vann, og skyllevannet ble tappet i ei bønne. Det var en stor lettelse mot før. Nå var det slutt med å vaske med gammeldags vaskebrett – «å tulle klærne».

Etter sju år i føderåd ble Anna på nytt budeie på garden. Odelsgutten Syver var syk. Han var i lengre tid innlagt på Glittre sanatorium i Nittedal utenfor Oslo. I denne perioden forpaktet Rolf garden, ved siden av å drive møbelforretning på Otta.

Perioden 1868 – 1955

Hjemvendt norsk-amerikaner

Tomas var en yngre bror av Gammel-Syver, Syver Syversen Ulvolden. Han var ikke mer enn 13 år da han i begynnelsen av åttiåra dro over til Amerika. Han hadde skrevet til Peder, en bror som arbeidet i en bank i New York, etter billett, men han fikk ikke. Peder syntes nok han var for ung, for han visste jo hva Amerika innebar av utfordringer.

Tomas var døpt Petter. Han tok navnet Tom etter han kom til Amerika. Han fikk ordnet seg med billett av en Rosten, som han skulle arbeide for når han kom over.

I New York møtte han Peder, som spurte hvordan det var med penger.

– Jeg har flust, sa Tomas.

Han var sint på Peder fordi han ikke ville sende ham billett. Han fikk ti dollar, som han tullet sammen og stakk i lomma uten å takke.

Den første tida flakket han mye omkring. Han var i Alaska på jakt i fjellene der. En gang skulle to Åmodtkarer og Tomas på gullgraving. Det var ville tilstander i byene som raskt hadde vokst opp, og Åmodtkarene kom på galleien og ble robbet for alt de eide. Tomas hjalp dem tilbake til Statene, så det ble ikke noe av gullgravingen. Seinere tok han og broren Syver seg land i Canada. De hadde omlag 600 mål jord hver på et sted som het Momf i delstaten Alberta. Der bygde de seg farmer. Omkring 1912/13 dro begge tilbake til Norge. Syver var syk, og ble innlagt på Rikshospitalet. Syver Wold, som han kalte seg, døde på sykehuset i 1913, etter først å ha giftet seg med en sykesøster han ble kjent med der. Han ble gravlagt på kirkegården i hjembygda.

Tomas på setra.

*Tomas, født Petter
Ulvolden
født 28/6 1868,
død 18/1 1955*

Sønn av:

*Syver Pedersen
Ulvolden og
Else Syversdatter
Ugift*

Tomas, som var ungkar, var «over there» flere ganger. Han kom tilbake for godt i tjueåra, omlag førti år etter at han reiste for første gang. Han bodde først hos søstera si, Else, på Nordre Kleivmellom. I 1924 flytter han til Ulvolden, der han kjøper seg føderåd. Den var verdsatt til 3000 kroner for en fem års periode.

– Dette var til god hjelp for Anna og Syver, som på denne måten også fikk hjelp på garden.

– Tomas var en snill og trivelig «onkel» for oss ungene. Han stakk til oss penger når han skjønnte at oss hadde lyst til å ta en tur på kino, minnes Ragnhild.

Under krigen hadde han sjokolade i Amerikakofferten sin. Ved bestemte anledninger plukket han fram sjokolade til barna. Lageret hans varte faktisk hele krigstida. Arne forteller at han avanserte til å dele rom med Tomas heime på garden.

På Finslethaugen

På Mysuseter holdt han til på hytta Finslethaugen i utkanten av seterkvea til garden. Hytta kjøpte han av Gammel-Syver på førå'n. Ragnhild kan godt huske hvordan Tomas satt foran kjøkkenglaset og matet ekorn.

Å ligge over på hytta hos Tomas var en stor opplevelse for alle barna. De ble vekket om morgenen med at han bød på nystekte saup-pannekaker med rømme og molte til. Saup var det som ble igjen etter kinninga. Han laget også natronkaker om morgenen.

– Når de var ferdige, måtte vi stå opp. Tomas likte ikke at vi sov lenge. Han fortalte så mye fra Amerika, og var som regel i sprudlende godt humør, særlig på setra, forteller Arne.

Syver forteller at han ofte var med Tomas på Finslethaugen. Der bodde Tomas i mange år sammen med Syver Hole.

– Eliás, farbror, var også med ham en vinter. De drev mye med jakt, og utførte også en del brønngra-

*Tomas på
Finslethaugen.*

ving og annet gravearbeid. Tomas lå også alene på hytta noen vintre, men han hadde nok ofte besøk av Ingebret (Imbert) Havn fra Havnsetra, tror Syver.

Han husker en gang Tomas kom ned fra fjellet med ei stor kasse ryper. Tomas hadde laget meier under kassa, og kom dragende med den. Rypene solgte han. Om somrene fisket han mye i Glitra og i Ula.

– Det var alltid gildt å komme på besøk til Tomas på Finslethaugen. Han hadde alltid god mat å by på, det var noe vi guttene likte, sier Syver.

Tomas var en del av familien, og det var trist for alle da han døde i januar 1955, 87 år gammel.

Perioden 1924 – 1945

Kar- og kvinnfolkarbeid

Ragnhild forteller at ungene tidlig lærte å være med i arbeidet på garden. Til høynn og potetonn deltok alle sammen. I tillegg var det med to gardskarer fra nabolaget. Potetene ble tatt inn i stua og rent ned i kjelleren gjennom et spons i gulvet, seinere gjennom ei luke i kjellermuren.

– Når det lei mot matted, gikk mor inn for å stelle til dugurds. Da ble det gjerne servert velling – kokt av melk og byggmel – brød, flatbrød, lefse, smør og skjørost, med melk til. Etter maten slappa karene av på gulvet, mens mor tok oppvasken og satte på kaffen, før alle tok ut igjen, forteller hun.

Arbeidet på garden var mangeartet. Kararbeidet var for det meste ute, mens kvinnfolkene var både ute og inne. Det gjaldt å være sjølhjulpen, og utnytte de ressursene garden gav. Vatningsvatn ble tatt fra en dam sør for husene, kalt Stortanghølen, der det var ei oppkomme.

Anne Marie på besøk i Bottsetra.

Utenom gards- og skogsdrifta hadde familien ei gardssag «ut i kjørrein» sammen med Ulmo. Der kunne begge gardene sage virke fra egen skog.

– Gamle Ola Ulmo og far kjøpte først i førtiåra ei gammel sag av Hans Linløkken. Slik fikk begge gardar sagd virke fra egen skog. Også andre fikk sagd seg materialer der, forteller Syver.

Som småjente fulgte Ragnhild naturlig med i det mora hadde å gjøre. Fjøsstellet var kvinnfolkarbeid, med alt det innebar av slit: Ti-tolv kyr skulle melkes for hånd, to tre griser, sau og høner skulle også ha sitt stell. Rensking, strøing, fóring og vatning måtte også gjeres.

Høst- og vinterarbeid

Seinhøstes var slaktetid. Da tok Anna alltid vare på fett, innmat, blod og tarmer. Ute på gardsplassen sto ei stor jerngryte i ei steinrøys, og her kokte hun såpa av disse ingrediensene.

Med passelig varme under gryta, ble fett og innmat sammen med vann, salmiakk og kausisk soda kokt til det ble en passe tykk blanding. Dette ble slått over i ei kasse eller treform. Når det var stivnet og tørt, ble det skåret opp i stykker. Denne heimelaga såpa ble brukt til klær og husvask. Flatbrød, fettbrød og lefse stekte hun på takka i eldhuset. Da var det om å gjøre å ha god, tørr bakstved, det vil si lange og smale fjøler.

I den kalde årstida ble det en del sysler innomhus. Rokken, ullkurvene og kardene ble tatt fram. Karding, spinning og strikking hørte de lange vinterkveldene til. Det hendte óg at det ble gjort plass i stua for vevstolen, for å veve filleryer.

– Far gjorde også en del småarbeid inne, som reparasjon av seletøy og spikking av nye tenner til river, forteller Ragnhild.

Syver forteller at det var vanlig at stua ble brukt til forskjellig arbeid. I takåsen var det en ring. Ved veving var den feste for rennebommen, men ringen ble også brukt når en smurte lærreip. Vinterstid var

det vanlig å slakte kalv i stua. Da ble ringen brukt til å henge opp kalveskrotten.

Vinterstid var det óg mye skogsarbeid.

Helg og høytid

Helgefreden ble alltid respektert. Å henge ut klesvask en søndag var utenkelig, bare fjøsstellet ble gjort da. Syver og Anna kunne gå til gudstjeneste, og søndager tok de seg spesielt tid til å besøke slekt og naboer.

Anna hadde to søsken, Ellen og Laurits, som bodde på Selsverket. De hadde fulgt etter henne fra Ringebu, der de kom fra. Tidligere hadde hun også hatt sin eldre søster, Mari, som nabokjerring tvers over elva, på Søre Kleivmellom. Kom det folk til gards, hverdag eller helg, ble de alltid traktert, slik skikken var.

Til jul skulle alt være ordnet, blant annet sylting og baking. Alle rom ble dessuten vasket. Julekvelden fikk dyrene mat og stell først. Da klokka nærmet seg fem, gikk alle ut på trappa for å høre kirkeklokka ringe julehelga inn. Julematen var lutefisk, melkegryn, lefse og heimbryggøl.

– Eneste gangen i året vi fikk appelsiner og druer, var på julekvelden. Julegaver var ting vi hadde laget sjølv. Å lage gaver til alle var i meste laget, derfor trekte vi «stytt» om hvem hver enkelt skulle lage gave til, sier Ragnhild.

Også Rolf husker julekvelden som barn.

– Det var en stor kveld. Jeg tror ikke det var mange som hadde en slik fin julekveld som oss på Ulvolden. Mor og far kunne dette med å få det trivelig. Det var ikke rare pakkene vi fikk, men vi syntes det var fine ting.

Sjølhjulpne

Anne Marie minnes sommeren da hun var 11 år, og det var hennes tur å melke «heimekua». Som de andre barna måtte også hun være med å bære vann. Vann til husholdning og fjøs ble heist opp fra brøn-

nen ute i garden, i nærheten av lysthuset, mot veien. Det var ikke lite vann som måtte bæres. Seinere fikk de håndpumpe i fjøset – en stor lettelse. Ungene pumpet da vannet i ei stor tønne.

Når det kom slakter til gards, var det på forhånd fyrt opp under ei stor gryte som stod ute i gardsplassen. Det ble slaktet både sau, ku og gris. Når det ble slaktet gris, måtte en ha kokende vann til skolding, og for å fjerne busta. Skinkene og bogen ble saltet ned i ei stor balje, og av hodet ble det laget sylte.

– Mor tok alltid vare på blodet, det måtte røres til det ble kaldt, ellers klumpet det seg. Av dette laget hun blodpølse og klubb. Ellers laget hun både mår og hakkekjøtt, forteller Anne Marie.

Medisterkaker og kjøttkaker ble hermetisert på glass. Anne Marie husker hun var med og laget potetmel. Potetene ble vasket grundig og malt opp med skallet på, til en rå masse. For det var rett under skallet at potetmelet var. Råmassen ble lagt i en trebutt og påfylt vann, som ble skiftet flere ganger. Tilslutt ble melet liggende på bunnen, og det ble lagt utover til tørk.

I eldhuset ble det bakt flatbrød, tvistektbrød, lefse og lompe.

– I begynnelsen hadde vi ei bakstarkjerring. Seinere sto mor og Kari sjøl for bakstingen. Det måtte mye mat til når det var så mye folk, forteller Anne Marie.

Skolegang

Skolestua ved siden av kirka står fortsatt nesten slik den sto da Syver, Kari og Ola startet der som sju-åringer i tjueåra. Ola forteller at han først hadde Kari Ulmo som lærerinne. Senere ble Pål Drivenes læreren hans. Han var nabo til Ulvolden.

Rolf husker godt første skoledagen sin på Selsverket skole, da han ble fulgt av mora. Lærerinna var Ruth Kjørstad, som bodde på nabogarden Ulmo.

– Jeg kjente litt til henne fra før, men det ble noe annet som lærerinne. Det stod respekt av henne,

*Knut (t.v) og Rolf i
lånte sko først i
krigsårene.*

men vi ble så glade i henne. Om våren når været var fint, gjorde vi turer ut på Prestgardsfyrria og holdt skole utendørs. Vi var mye der Ula og Lågen møtes, minnes Rolf.

I 1940 begynte han i fjerde klasse, og fikk Pål Drivenes som lærer. Samme året tok Knut og Ragnhild fatt på første året. Skolen var firdelt, og de gikk

tre dager i uka. Det var to klasserom og et kjøkken der. Ragnhild har dette å si om de to lærerne:

– Ruth husker jeg som ei god og snill lærerinne som vi var glad i alle. Drivenes var myndig og streng, syntes jeg, og jeg hadde stor respekt for ham.

Ragnhild husker at de hadde salmevers i hjemmelakse. Hun pugget ivrig, og Knut hørte på. Slik lærte de lekse begge to. Dette var under krigen, og maten var rasjonert. Som et kosttilskudd til skoleunger fikk de hver skoledag suppe og ei skei tran.

En vinter vant skolen skikonkurransen mellom alle folkeskolene i kommunen, og skolen fikk det oppsatte skjoldet i premie.

– Jeg var med i slalåm i Kleivmellomjordet. Ski lånte jeg hjemme. Bindingene var for store, men med ekstra snøring gikk det bra, sier Ragnhild.

Samlingsted for unger

På Ulvolden var alle velkomne, og barn fra hele Selsverket kom dit for å leke. De lekte i husene på garden, men fikk ikke lov til å gå på taket.

*Torbjørn (i midten)
sammen med
Erling Kvåle og
Olav Drivenes (t.v.).*

– Vi hadde det moro i de gamle husene, og foreldrene våre var snille som lot oss ta med kamerater hjem. Det måtte mange ganger bli slitsomt, da vi var ti barn som alle hadde venner, tror Rolf.

– Det ble mye bråk, men jeg kan ikke huske at mor og far var sinte for det, supplerer Ragnhild.

Småjentene – Ragnhild og noen venninner – hadde lekestue på stabburet. De pyntet med ting de fant, slik som gamle lokk, stein og kongler. På jor-det, sør for husene, var det en dam – Stortanghølen – og der badet de når det var godvær. Ellers badet de i ei vik i elva, der vannet var spesielt varmt. Der var det en fin sandbanke. Det hendte også at de svømte litt i elva. Den var ofte kald, for Ula kom ned fra fjellet.

«Jeg håper at mine barnebarn får en like fin oppvekst som jeg hadde. Det var ikke mye gods og gull i min oppvekst, men det var masser av kjærlighet, og vi hadde omtanke for hverandre.»

(Rolf Ulvolden 1996)

Perioden 1908 – 1940

Jernbanefolk

Under byggingen av jernbaneanlegget nordover fra Otta i åra mellom 1908 og 1913 bodde det mange anleggsfolk rundt om på gardene. I helgene ble det endel fyll og uro.

Ei helg hadde «Storsvensken» drukket seg pærefull og fikk delirium. Han kom til Ulvolden aldeles rasende og ville bryte seg inn.

– Som rimelig var ble både bestefar og far redde. De forskanset seg innafor døra. Far tok med en stor smedhammer, mens bestefar var klar til å forsvare seg med kavlen til mangletreet. Far sa at hadde svensken brutt opp døra, hadde han brukt hammeren, forteller Syver.

Sterk og rolig kar

Ola Havn, far til Bina Rønningen på Nedre Havn, var en kraftkar.

– En gang han besøkte bestefar kom det en annen kar innom. Også denne gjesten var kraftig. Det ble drukket endel, og gjesten hadde nok lyst til å prøve krefter med Ola, og begynte å egle. Resultatet ble at han grep tak i skjerfet hans Ola, og slet det tvert av på halsen hans. Men Ola satt like rolig.

– Det skulle mye til at han ble sint, sier Syver.

Ærekjær bankmann

Fanejunker Lie bodde mange år i veslestua på Ulvolden. Han var den første bankkasserer i Sell Sparebank. Han hadde bankdag på Otta og gikk fram og tilbake mellom Selsverket og Otta på bankdagene,

med verdiene i en ryggsekk. En kunne stille klokka etter ham, så presis var han.

– En gang kom han ikke til vanlig tid. Bestefar ble redd, og dro i veg for å se etter ham. Det viste seg at han var gått innom i Nygård, men da vart bestefar harm på'n. Det var forresten Vesle-Kari Stampe-løkken som stelte huset for ham, forteller Syver.

En gang fikk han ikke bankregnskapet til å stemme, og satt i flere dager og lette etter ett øre.

Syver var bare guttungen da Lie bodde på garden.

– I bankboka mi står det beløp ned til ti øre, som Lie tok med seg og satte inn for meg, sier han.

Tater og vegfolk

I trettiåra var det mye tater og andre vegfolk som fór rundt i bygdene. Taterfølgene var årvisse. Hver vår og utover sommeren og høsten kom storfamilier med mange unger kjørende med hest og kjerre, og slo seg ned på Tatersletta sør for garden. Der holdt de som regel til et par-tre dager.

Mange kom til gards og spurde etter mat og husly. Kjerringene kom på døra med store knipper med forskjellige visper de hadde laget sjøl, og byttet dem gjerne med mat. Ola forteller at de voksne ofte var svært pågående, og at barna tigget etter mat. Som oftest fikk de en matbit for at en skulle bli kvitt dem.

– Jeg husker en gang far var borte, at vi gjemte oss i grishuset til taterne hadde passert, sier Ola.

En del selgere fartet det også. Det var to eldre karer som kom igjen hvert år. De gikk under navnet Knoll og Tott, og de fikk ligge i eldhuset. Knoll og Tott hadde med seg ei lita drakjerre hver. Der hadde de forskjellige småsaker som de solgte.

Det var også en del jøder som fór rundt og solgte forskjellige stoffer. En gang en jøde hadde vært på garden, skulle Anne Marie fortelle dette til de andre barna. Da de kom hjem ropte hun:

– Jøden har vore her og synt fram alt han ha, ler Ola.

Ragnhild husker spesielt en vegfarende som

hadde «bjønnföt» (klumpföt). Han kom igjen år etter år og fikk ligge i uthuset. Mat ble det også ei råd med for ham.

Av «skreppkremmere» var flere innom. De bar til vanlig på en gammel koffert. Der hadde de forskjellige småting, slik som blonder, trådsneller, synåler, hårnåler og mye annet.

– Det ble gjerne til at mor handlet, for det var jo ting hun hadde bruk for, forteller Ragnhild.

Perioden 1940 – 1945

Kronprinsen på Ulvøyllom

Niende april 1940 kom krigen til Norge. På Ulvol- den hørte de den utrolige nyheten på radioen. Rolf fikk i oppdrag av mor si å varsle far sin. Olaf Kvåle og Syver hadde dratt til skogs for å hogge tømmer, og det var en redd ti-åring som løp til skogs den gangen.

Rolf husker Olaf Kvåle sa:

– Nå blir andre boller, Syver!

De skulle snart forstå alvoret, da store fly med hakekors begynte å stryke over hustakene. De skjøt ikke til å begynne med. Men etter at noen norske soldater skjøt fra fjøstrappa, begynte de å skyte fra flyene. Familien oppholdt seg i fjøset da flyene kom. Her var det en tykk mur som isolerte mot kulene.

Aprildagene ble etter hvert utrygge nede i dalen, med stor flyaktivitet, både av engelske og tyske fly.

En dag stoppet en bil oppe i veggen ved innkjøringen. Knut, som var sju år, husker godt bilen med seilduktak. Ut kom to karer – den ene halta. De gikk inn på tunet. Syver og Anna fikk dem innomhus, for tyske fly skjøt på alt som var mistenkelig. Anna visste ikke at det var Kronprins Olav og hans adjutant, major Østgaard, hun tok imot i stua. Anna var opp- tatt med å bandasjere majorens fot.

– Mor snakket ofte seinere om hvor fin mann dette var. Hun ble sittende med ham, og glemte nok aldri denne enestående samtalen, tror Arne.

Syver tok seg av Kronprinsen; men da han ville gå ut på trappa for å se på de tyske flyene, advarte Syver ham om at de skjøt. Til det svarte Kronprinsen, at de hadde da annet å skyte på enn ensomme bondegårder. Han hadde ikke før sagt det, før ei

Krigsvåren 1940, trolig tyske soldater som slapper av på den gamle martnas-plassen – i dag parken.

kule traff trappa like foran beina hans. Kronprinsen plukket den opp som et minne, og sa at han hadde ikke trodd at de skjød på alt og alle.

– Veit du kå slags karer du ha haft på besøk, spurte Syver Anna. Syver hadde vært i det militære, og kunne fortelle hvem de var.

Overbefolket i Drogen

Etter at Kronprinsen og følget hans hadde dratt, fant Syver og Anna ut at det var tryggest at de minste barna, Rolf, Knut, Ragnhild og Arne dro opp i Drogen – et lite bruk rett ovenfor garden. På Ulvolden kunne de da høre flere tyske fly som nærmet seg Otta. Sammen med Tomas tok Arne (fem år), Ragnhild og Knut (sju år) og Rolf (ti år) av gårde oppover lia.

På vegen er det en sving rett ovenfor Skredderstuen. Rolf forteller at det satt en liten gutt der og spilte på ei fløyte.

– Han spilte så vakkert, og jeg var forundret over at han våget å sitte der når vi var så redde. Jeg kjente ham ikke, og da vi var kommet et stykke forbi svingen, sa jeg til Tomas at det er rart han tør sitte der nå.

Tomas protesterte, for han hadde ikke sett noen gutt.

– Jeg pekte på ham, og i samme øyeblikk ble han

borte. Jeg løp bortover, men gutten var som sunket i jorda. Bortsett fra Ragnhild, hadde de andre verken sett eller hørt ham. Men gamle folk fortalte at de hadde sett en liten mann som bodde i ei steinhule like ved Veslemannsulen, forteller Rolf.

Da de kom til Drogen, var det så overbefolket at de gikk ned igjen. På veggen ned ble de skutt på fra fly i samme høyde. Det var stort sett bare lauvskog der da, og de hadde ikke mulighet for å gjemme seg noen steder.

– Nede ved veien hadde vi omsider fått gjemt oss i et granholt. Far hadde sett at vi ble skutt på, og kom springende sørover veggen mot Storsteinen og Drogavegen, der vi hadde gjemt oss. Da var det far som holdt på å bli skutt, forteller Arne.

Alene mot mitraljøsene

Arnes minner fra krigsdagene i 1940 er klare som dagen. Han kan gjengi dem svært detaljert, til tross for at han da ennå ikke hadde fylt fem år. Hjelp til å huske har han nok fått av andre i familien, for de dramatiske april dagene snakket de mye om på Ulvolden etterpå.

I Kvam kjempet engelske elitesoldater mot tysker-

Otta jernbanebru ble sprengt sist i april 1940.

ne i det som er skildret som det voldsomste sammenstøtet i Gudbrandsdalen. Da var det at Arne ble skutt på av tyske fly, som fløy over Ulvolden.

Han forteller:

– Kampene pågikk i Kvam. Likevel tok far med seg oss guttene ut på Rundtangen – et skogholt ved Stortanghølen – for å hogge ved. Jeg husker at Torbjørn, Rolf og Knut var med, muligens også Ola. De fikk imidlertid lite gjort, for tyske flytokter kom stadig vekk over åskanten mellom Verkensbakkom og Drogen. De fløy inn mot baksida ved Kleivmellom, for å fortsette i lav høyde sørover dalen mot Kvam.

Jeg ble lei av å gjemme meg og ville heim. Så ble det et langt opphold i flytoktene. Far sa at hvis jeg løp nå, kunne jeg rekke det. Han ropte etter meg at hvis det kom fly, måtte jeg kaste meg ned på bakken. Jeg hadde ikke løpt langt før flere fly på linje fløy over meg.

Jeg kastet meg ned og lå stille til flyene var rett over meg. Så løp jeg igjen. Da satte haleskytterne i gang mitraljøsene. Det sprutet jord omkring meg, og etter at jeg hadde kastet meg ned, traff prosjektilene bakken tett inntil kroppen min på alle sider, til og med mellom beina mine.

Jeg lå stille til flyene var borte, men jeg hadde ikke løpt mange skrittene, før neste flytokt kom. Da gikk det bedre, for da hadde jeg lært å ligge stille til flyene var borte, og ingen skudd ble avfyrt. Slik fortsatte jeg å løpe og kaste meg ned.

Torbjørn, og muligens Ola, måtte holde far for at han ikke skulle løpe etter meg.

Mor hadde sett meg fra stuevinduet, og kom løpende mot meg. Hun hørte ikke på mine rop om at hun skulle kaste seg ned, og vi løp i kuleregn de siste ti-tjue metrene inn mot stabburet og skjulet. Kulene traff ikke, vi skulle ikke dø.

Rømte til fjells

Like før tyskerne kom til Otta landeveien, måtte familien på Ulvolden i likhet med andre rømme fra

